Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi
Third Sector Social Economic Review
55(2) 2020 1040-1059
doi: 10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.20.05.1372

Araştırma Makalesi

Yaratıcı Muhasebe ve Bankalar Üzerinde Bir Uygulama*

Creative Accounting and an Application on Banks

Burcu NAZLIOĞLU	**Kadir GÜRDAL**
Dr. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü İncitaşı Sokak 06500 Beşevler Ankara	Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Cebeci/Ankara
burcu.nazlioglu@hbv.edu.tr	*kadir.gurdal@ankara.edu.tr*
https://orcid.org/0000-0002-5817-6100	*https://orcid.org/0000-0001-8142-7775*

Makale Gönderme Tarihi	**Revizyon Tarihi**	**Kabul Tarihi**
05.05.2020	14.05.2020	15.05.2020

Öz

Yaratıcı muhasebe, uyandırdığı olumlu intibanın aksine, ekonomilere oldukça büyük zararlar vermekte olan ve özellikle dünyayı sarsan muhasebe ve denetim şirketleri zafiyetleri sonrasında daha da önem kazanan bir kavramdır. Finansal sistem, karmaşık bir yapıya ve işleve sahip farklı kuruluşların bir araya gelmesiyle oluşmakta, bu sistemin temel taşlarından birisini de bankalar oluşturmaktadır. Yaratıcı muhasebe uygulamalarının ortaya çıkarılmasında kullanılan en temek gösterge olan toplam tahakkuklar, özellikli bir sektör olan bankacılık sektöründe anlamlı sonuçlar vermeyeceğinden, bir özel tahakkuk kalemi olan kayıp kredi karşılıkları yaratıcı muhasebe uygulamalarının göstergesi olarak kullanılmış, çalışmada 2009 – 2016 yılları arasında BIST mali (finansal) sektörde faaliyet gösteren bankaların verileri ele alınmıştır. Bu çalışmanın amacı, Türk bankacılık sektöründe kayıp kredi karşılıkları hesabı kullanılarak kârın olduğundan farklı gösterilip gösterilmediğinin ortaya çıkarılmasıdır. Bulgular ışığında, Türk Bankacılık sektöründe temel olarak test edilen iki etkiden (kayıp kredi karşılıkları ve kâr / kayıp kredi karşılıkları ve sermaye yönetimi) yalnızca vergi ve karşılık öncesi kâr kaleminin, kârın istikrarlı gösterilmesinde kullanıldığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Yaratıcı muhasebe, hileli finansal raporlama, finansal bilgi manipülasyonu, Türk bankacılık sektörü.*

Abstract

Creative accounting, unlike the positive accomodation that it has awakened, seems to be a concept that gives considerable damage to the economies and especially the accounting and auditing companies that shake the world. The financial system is formed by the combination of different institutions with complex structures and functions, and one of the cornerstones of this system is the banks. Since the total accruals, which are the most representative indicator used in the uncovering of creative accounting applications, will not give meaningful results in the banking sector, the loan loss provisions (LLP), which is a special accrual item, is used as indicator of creative accounting applications and the data of the banks operating at BIST financial sector between 2009 and 2016 are taken into consideration. The purpose of this study is to reveal whether it is shown differently from profit in the Turkish banking sector by using the account of lost credit provisions. In the bull's-eye, the two fundamentally tested effects (LLP and earnings before tax and provisions / LLP and capital management), only earnings before tax and provisions have been found to have a significant relationship with LLP and income smoothing implementations.

Key Words: *Creative accounting, fraudulent financial reporting, financial information manipulation, Turkish banking sector.*

1. Giriş

Yaratıcı muhasebe olgusu, muhasebe mesleği uygulamalarına bir çeşit meydan okuma olarak değerlendirilebilir, çünkü yaratıcı muhasebe gerçekleşeni ya da gerçekleşmesi bekleneni değil,

---

* Bu çalışma Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalında Prof. Dr. Kadir GÜRDAL danışmanlığında hazırlanan doktora tezinden üretilmiştir.

Önerilen Atıf /Suggested Citation
Nazlıoğlu, B. , Gürdal, K. 2020. Yaratıcı Muhasebe ve Bankalar Üzerinde Bir Uygulama, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 55(2), 1040-1059

gerçekleşmesi isteneni finansal tablo kullanıcılarına sunarak varlığını ortaya koymaktadır. Yöneticileri yaratıcı muhasebeye iten pek çok motivasyon unsuru bulunmaktadır. Diğer taraftan, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve muhasebe standartlarındaki yoruma açık uygulamalar ve işletme faaliyetlerinin gün geçtikçe karmaşıklaşması yöneticilerin finansal tabloların sonuçlarını kısmen de olsa kendi istedikleri yönde oluşturabilmelerine olanak sağlamaktadır. Yaratıcı muhasebe uygulamaları ile muhasebe ilke ve standartlarındaki yoruma açık alanların ve/veya boşlukların kötü amaçlara yönelik olarak kullanılması işletmelerin kendi kendilerini finanse etme maliyetlerini artırmakta, finansal sektörün dürüstlüğüne ve finansal bilgi kullanıcılarının bu piyasalara duyduğu güvene de zarar vermektedir.

Tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizde de finansal (mali) sektörün en önemli bileşenleri bankalar ve bankacılık sektörüdür. Yaygın olarak kullanılan bir tabire göre, bankacılık sektörü ekonominin barometresidir. Finans dünyası göstergeler ve bu göstergeleri yorumlama dünyasıdır; bankalar da bu anlamda gösterge niteliğindeki oranları en yoğun ve en sık kullanan işletmeler olarak bu dünyanın merkezinde yer alırlar. Finansal sektörde hile ve yaratıcı muhasebe uygulamalarının ne durumda olduğuna bakılacak olursa, hile ve yaratıcı muhasebe, hem bankalar ve özel finans kurumlarının sektörel özellikleri ve hem de finansal tablolarındaki ve teamüllerindeki farklılıklar nedeniyle oldukça az bilimsel çalışmaya konu edilmiştir. Neredeyse elli bankanın faaliyette bulunduğu büyük ve can alıcı bir ortamda Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF)'ye devrolunan 25 bankanın bulunduğu bir piyasada, bankacılık sektöründe muhasebe hileleri ve yaratıcı muhasebeye yönelik çalışmaların çok az sayıda olması dikkat çekicidir. Diğer taraftan, TMSF'ye devredilen bankaların devir işlemine kadar, her sene finansal durum tablolarında yüksek kârlar açıklamış oldukları gözlenmiştir. Bu durum, bankaların finansal tablolarının derinlemesine incelenmesi gerektiği sonucunu doğurmaktadır. Finans dünyası yaratıcı muhasebe niyetleri bakımından oldukça cezbedicidir çünkü finansal piyasadaki işletmeler, yapısal özellikleri gereği riskin yüksek olduğu bir ortamda faaliyet göstermektedir ve bu ortam hile ve yaratıcı muhasebe uygulaması eğilimi olanlar için yeni fırsatlar sunmaktadır (Kandemir, 2016: 238). Hile ve yaratıcı muhasebe uygulamaları, bankalara ve tüm ekonomiye önemli maliyetler yüklemektedir.

Bu çalışmada 2009 - 2016 yılları arasında, Borsa İstanbul (BIST) finansal sektörde yer alan bankalar ve özel finans kurumlarında özel tahakkukların kârı farklı göstermede kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesine yönelik olarak, heterojen panel regresyon modeli / Pesaran Smith (1995) Ortalama Grup Tahmincisi kullanılmıştır. 15 bankanın, 8 yıllık çeyrek dönem verisinden oluşan veri seti 475 gözlem içermektedir. Bu çalışmaya esas teşkil eden yaratıcı muhasebe uygulamaları konusunda yabancı literatürde yer alan çalışmaların oldukça fazla olması, konunun önemini ve güncelliğini koruduğunu, bankacılık skandallarının tüm diğer sektörlerden önde geldiği ülkemizde yaratıcı muhasebe uygulamalarını finansal sektör perspektifinden ele alan çalışmaların çok az sayıda olması, konuya gereken önemin verilmemesi şeklinde yorumlanabileceğinden, bu çalışmanın literatüre katkı yapması ve bundan sonra yapılacak çalışmalara bir bakış açısı sunması hedeflenmiştir.

2. Yaratıcı Muhasebeye Genel Bakış

"Yaratıcı muhasebe" terimi, 1986 yılında Ian Griffiths[1] tarafından yayınlanan bir kitapla ön plâna çıkmıştır. İngiltere'deki muhasebe uygulamaları göz önünde bulundurularak yazılmış Yaratıcı Muhasebe adındaki bu kitap, "ülkedeki her işletme kendi kârını değiştiriyor" iddiasıyla başlamaktadır. Kitapta, yatırımcılara sunulan finansal tabloların makyajlandığı, rakamların olduğundan farklı şekilde gösterildiği ve bu durumun Truva Atı'ndan bu yana yapılan en büyük hile olarak değerlendirildiği görülmektedir (Jones, 2011: 4). Yaratıcı muhasebe, akademik literatüre, İngiltere'de, "window-dressing" (finansal durum tablosu süslemesi – vitrinleme) etiketi altında girmektedir (Stolowy ve Breton, 2000: 24).

[1] Ian Griffiths'in 1986 yılında yazdığı kitabın orijinal adı "*Creative Accounting: How to Make Your Profits What You Want Them To Be"* dir.

İdeal bir ekonomik çevrede yöneticileri yaratıcı muhasebeye ya da hileye sevk eden teşviklerin olmaması beklenebilir. İşletme faaliyetleri, yönetsel beklentiler ve dış beklentiler doğrultusunda gerçekleşmektedir. İşletmenin faaliyet sonuçlarının mükemmel olması, yönetsel açıdan ikramiyelerin, dış çevre açısından da hisse senedi fiyatlarının yüksek olmasını beraberinde getirecektir. Ancak uygulamaya bakıldığında işletmeler beklentileri her zaman karşılayamamaktadır. Bu durum ise, tam olarak sorunların baş gösterdiği ve yaratıcı muhasebe için cazip fırsatların ortaya çıktığı nokta olarak değerlendirilmektedir (Jones, 2011: 31; Wolo-Williams, 2011: 4). Bu kavramın ilk ortaya çıkışının ne zaman ve neden olduğu ve gelişimini neyin etkilediği gibi sorular Pandora'nın Kutusunu (yaratıcı muhasebe) açarken ortaya çıkan sorulardır (Balaciu, Bogdan ve Vladu, 2009: 170).

Yaratıcı muhasebe uygulamaları, oldukça derin ve ayrıntılı muhasebe bilgisi ve bunun ötesinde özel yetenek gerektirmektedir. Özel bir beceri gerektirdiğinden yaratıcı muhasebeyi aynı zamanda sanat olarak ifade eden görüşler de vardır. Örneğin *defterleri pişirme sanatı* (cooking the books), *kârları hesaplama sanatı* (the art of computing profit), *finansal durum tablosu sunma sanatı* (the art of presenting a balance sheet) gibi ifadeler sıklıkla kullanılmaktadır (Çıtak, 2009: 85). Yaratıcı muhasebe pek çok muhasebe skandalının da temelini oluşturmaktadır (Balaciu, Bogdan ve Vladu, 2009: 177) ve bu noktada yaratıcı muhasebe konusunun önem kazanmasında dünyada yaşanan muhasebe skandallarının (Enron, Worldcom, Xerox gibi) etkisinin büyük olduğu görülmektedir.

2.1. Yaratıcı Muhasebenin Tanımı

Yaratıcı muhasebe kavramının işletme literatüründe sıklıkla kullanıldığı gerçeğine rağmen, genel kabul gören bir tanımı olduğunu söylemek güçtür. Tablo 1'de farklı açılarından yaratıcı muhasebe tanımlarına yer verilmektedir (Jones, 2011: 6):

Tablo 1: Yaratıcı Muhasebenin Tanımları – I

Yaratıcı Muhasebenin Dar Tanımları	**Yaratıcı Muhasebenin Geniş Tanımı**	**Yaratıcı Muhasebenin Tercih Edilen Tanımı**
Yanıltıcı olumlu bir ışıkla avantajlar sağlamak veya rakamları sunmak için mali düzenlemedeki boşlukların kullanılması – Oxford Dictionary of English.	Genel kabul görmüş muhasebe ilkelerinin sınırları içinde ve dışında kalan, saldırgan seçim ve muhasebe ilkelerinin uygulanması da dâhil olmak üzere finansal numaralar oyununda oynanan tüm adımlar (hileli finansal raporlama, kazanç yönetimi ve gelir düzleştirmeye yönelik atılan adımlar da dâhil olmak üzere) - Mulford ve Comiskey (2002: 15).	Varlıkların, kaynakların, gelir ve giderlerin ölçüm ve sunumunu, kullanıcıların değil hazırlayıcıların çıkarlarını ön planda tutacak şekilde yönetmek için muhasebe esnekliğini kullanmak.
Tüm düzenlemelere uymakla birlikte, yine de işletme performansının taraflı bir izlenim bırakmasını (genel olarak olumlu) sağlayan bir uygulama - Yönetim Muhasebesi Enstitüsü (2000), Resmi Terminoloji.		

Tabloda yer alan yaratıcı muhasebe tanımlarında görüldüğü gibi, geniş açıdan bakıldığında yaratıcı muhasebe kavramı hileyi de içermektedir. Dar açıdan bakıldığında ise, yaratıcı muhasebe

kavramı, kullanıcıların değil hazırlayıcıların çıkarları göz önünde bulundurularak hesapların ölçümü ve sunumunda düzenleyici kurallar içerisinde kalarak muhasebedeki esnekliğin kullanılması olarak tanımlanmaktadır.

Farklılaşan yaratıcı muhasebe tanımları bir başka çalışmada ise, tanımlamayı yapan kişilerin statüleri doğrultusunda bir sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Bu sınıflandırmaya ise aşağıdaki tabloda yer verilmektedir (Amat, Blake ve Dowds, 1999: 3):

Tablo 2: Yaratıcı Muhasebenin Tanımları – II

Ian Griffiths **Gazeteci**	**Michael Jameson** **Muhasebeci**	**Terry Smith** **Yatırım Analisti**	**Kamal Naser** **Akademisyen**
Yaratıcı muhasebe uygulamaları, finansal tablolarda nasıl bir bilgi açıklandığında nasıl bir tepki alınacağının önceden kestirilerek, finansal bilgi kullanıcılarının beklentilerini de göz önünde bulundurarak finansal tablolardaki görünümün değiştirilmesi esasına dayanmaktır.	Muhasebe süreci, birçok yargı konusuyla ve finansal olay ve işlem sonuçlarının sunumunda rakip yaklaşımlar arasındaki uyuşmazlıkların çözümünü içermektedir, bu esneklik manipülasyon, hile ve yanlış sunum için fırsatlar sunar. Muhasebe mesleğinin daha az titiz unsurları tarafından uygulanan bu faaliyetler, yaratıcı muhasebe olarak bilinir hale gelmiştir.	1980'lerde meydana gelen kârda görülen büyümenin çoğu, gerçek ekonomik büyümeden ziyade muhasebe çabalarının sonucuydu ve temel teknikleri ortaya çıkarmaya ve bunları kullanan işletmelerim canlı örneklerini vermeye karar verdik.	Yaratıcı muhasebe, mali muhasebe rakamlarının, mevcut kurallardan yararlanarak ve/veya bunların bir kısmını veya tamamını gözardı ederek, gerçekte oldukları şeylerden, hazırlayıcıların arzusu olana dönüştürülmesidir.

2.2. Yaratıcı Muhasebenin Kapsamı

Terminolojinin açıklığa kavuşturulmasında, hile ve yaratıcı muhasebenin finansal manipülasyon ile olan ilişkisini ifade etmenin gereği açıktır. Hile, bir finansal bilgi manipülasyonudur, ancak her manipülasyon hile değildir (Durmuş, 2017: 96). Finansal bilgi manipülasyonu çatısı altında; hile, yaratıcı muhasebe, gelir düzleştirme (kârın istikrarlı hâle getirilmesi), büyük temizlik muhasebesi, kazanç yönetimi, saldırgan muhasebe başlıkları bulunmakta, bu kavramlar bütünün parçalarını oluşturmakta, fotoğrafın bütünü ise finansal bilgi manipülasyonuna işaret etmektedir. Finansal bilgi manipülasyonu, muhasebe tedbirlerinin meşrulaştırılmasından, hileli finansal raporlara kadar geniş bir yelpazede manipülasyonları içerir (Durmuş, 2017: 97). Finansal bilgi manipülasyonu bütününde, belki de *en uç* noktada kalan parça, hile olarak görülebilir çünkü hile genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri, muhasebe standartları ve yasal düzenlemelere tamamen aykırı biçimde gerçekleşmektedir. Yaratıcı muhasebeye bakıldığında, tanımı ve kapsamı üzerinde tam bir görüş birliği olmayan bir alan olmakla birlikte; finansal bilgi manipülasyonu bütününün *en gri* alanı olarak görüldüğü ifade edilebilir. Türkçe'ye *"muhasebecilikte el becerisi"* şeklinde çevirebilecek *"accounting sleight of hand"* şeklinde ifade edilen yaratıcı muhasebe kavramı, *"defterleri kaynatma", "kozmetik raporlama", "işletmenin vitrinini düzeltme"* gibi, yapanın mazeretinin haklı bir nedeni varmış gibi, kişiyi yanıltıcı olsa da olumlu düşünmeye iten ve göz boyamaya yarayan bir uygulamadır (Çıtak, 2009: 84). Yaratıcı muhasebe uygulamalarının tanımı ve içeriği konusunda bir uzlaşma bulunmadığı yukarıda ifade edilmişti, dolayısıyla kimi yazarlarca yaratıcı muhasebe finansal bilgi manipülasyonunun diğer yöntemlerinin bir karışımı olarak görülmektedir (Tekin ve Kabadayı, 2011: 139). Bu kavram karmaşasının bir nedeni, hem yasal seçimlik muhasebe politikalarının ve hem de finansal hile olarak değerlendirilebilen yasal olmayan uygulamaların yaratıcı muhasebe kapsamına girmesi olarak değerlendirilebilir. Yaratıcı

muhasebe, sözel olarak yasal çerçeveye uygun ancak ruhu ile aykırıdır. *Yaratıcı muhasebe hileli finansal raporlamadan daha hoşgörülü karşılanmaktadır.*

Literatürde hile ile yaratıcı muhasebenin farklı kavramlar olduğunu savunan yazarların yanı sıra iki kavramın iç içe olduğunu savunan yazarların da bulunduğunu belirtmek gerekir. Yaratıcı muhasebe kavramı ile ilgili farklı görüşleri sınıflandırmak gerekirse, yaratıcı muhasebenin hileyi de içine aldığı görüşü ve yaratıcı muhasebenin genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri, muhasebe standartları ve yasal düzenlemelerdeki esnekliklerden yararlandığı, hileyi içermediği ve yasal olduğu görüşü karşımıza çıkmaktadır. Bu sınıflandırmaların paralelinde, Amerikan tanımlaması, yaratıcı muhasebeyi hileyi içerecek biçimde değerlendirirken, İngiltere tanımı, yaratıcı muhasebeyi yasal düzenlemelerdeki esnekliği kullanan bir sistem olarak ifade eder (Jones, 2011). Yaratıcı muhasebe, Anglo - Sakson literatüründe, 1970'lerden beri çoğunlukla iflas ile ilgili eserlerde ortaya çıkmıştır. Yaratıcı muhasebeden farklı olarak, hile yasadışı bir eylemden kaynaklanmaktadır (Gherai ve Balaciu, 2011: 35).

Yaratıcı muhasebe ile bağlantılı olarak kullanılan birçok terim bulunduğu ifade edilmişti. Bunlardan bazıları saldırgan muhasebe, kazanç yönetimi, büyük temizlik muhasebesi ve gelir düzleştirmedir. Ağırlıklı olarak akademisyenlerce geliştirilen kazanç yönetimi ve gelir düzleştirmenin aksine, yaratıcı muhasebe akademisyenlere oranla daha fazla ölçüde profesyoneller (özellikle gazeteciler) tarafından ele alınmış bir kavramdır (Stolowy ve Breton, 2000: 23). Kazanç yönetimi, işletme yönetiminin çeşitli nedenlerden ötürü, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri, muhasebe standartları ve yasal düzenlemeler dâhilinde muhasebeye ilişkin işlemlere başvurarak veya muhasebeye konu olacak işlemleri dizayn ederek, raporlanan kârın seviyesini değiştirerek kârın kalitesini etkilemeye yönelik uygulamalardır (Ocak ve Güçlü, 2014: 129). Oysa manipülasyon, sadece kâra etki edilmesi değil, politik nedenler, yöneticilerin şahsi çıkarları (primler), borçlanma maliyetlerine ilişkin nedenler, sermaye maliyetine ilişkin nedenler, kurumsal nedenler, işletmenin itibari vb. pek çok faktöre etki edilmesini içermektedir (Mulford ve Comiskey, 2002). ***Yaratıcı muhasebe, kazanç yönetimi, büyük temizlik muhasebesi ve gelir düzleştirme gibi yöntemleri de kapsamakla beraber****, sadece kârlarla ilgili işlemleri değil,* gerektiğinde belli bazı düzenlemelerden kaçabilmek, belirli hedefleri tutturabilmek için var olan muhasebe standartlarının işletmenin amaçlarına uygun şekilde zorlanması ve esnetilmesi amacını da güder.

Bu çalışmada yaratıcı muhasebe, yorumlamaya açık olan muhasebe politikalarının, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri, muhasebe standartları ve yasal düzenlemeler kapsamında kalınarak finansal durumu ve finansal performansı olduğundan iyi göstermek amacıyla muhasebe sınırlarının zorlanması ancak sınır ihlâli yapılmaması şeklinde tanımlanmaktadır.

2.3. Yaratıcı Muhasebe Teknikleri

Yaratıcı muhasebe uygulamalarını tespit etmede kullanılan çok sayıda teknik bulunmaktadır. Kısa vadede işletmeye ve yatırımcılara önemli kazançlar getirmesi sebebiyle oldukça sık kullanılan bu teknikler, uzun vadede telafisi zor sorunlarla karşılaşılmasına neden olmaktadır (Çıtak, 2009: 83). Nedenler ve uygun koşullar oluştuğunda sıkça başvurulan yaratıcı muhasebe teknikleri 3 ana grupta toplanmaktadır. Bunlar; *varlıkların ve gelirlerin fazla bildirimi, yükümlülüklerin ve giderlerin eksik bildirimi* ve *yanlış, yetersiz veya atlanan açıklamalar* şeklinde sıralanmakta, kendi içlerinde ayrıldıkları alt bölümlere ise aşağıdaki şekilde yer verilmektedir (Rezaee, 2002: 89):

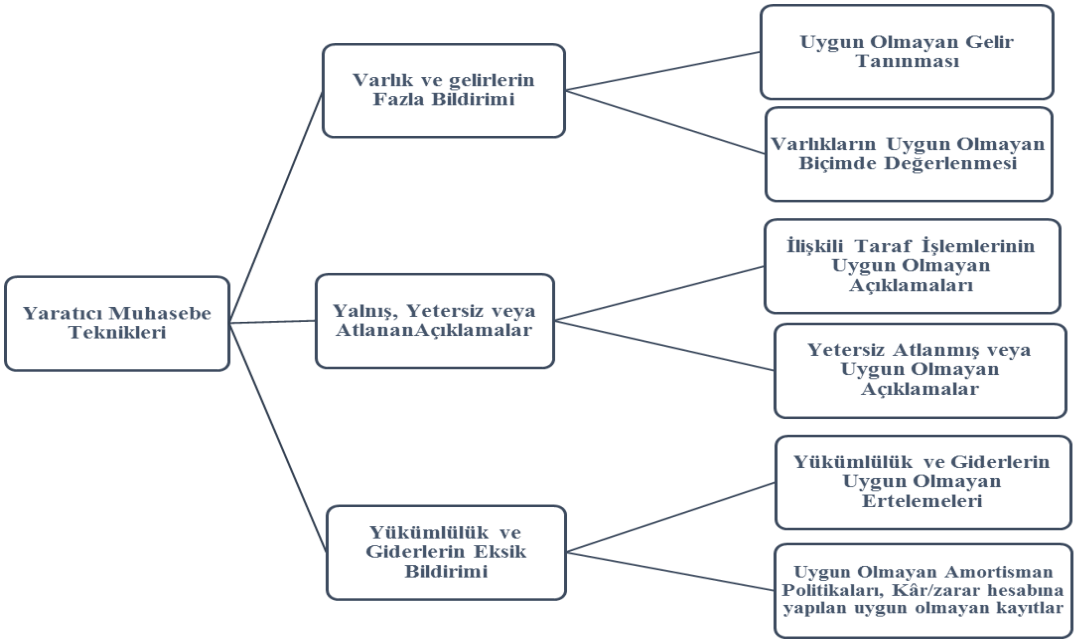

Şekil 1: Yaratıcı Muhasebe Teknikleri

Şekil 1'de yer alan yaratıcı muhasebe tekniklerine bakıldığında; varlık ve gelirlerin fazla bildirimi tekniği, örneğin tahsili şüpheli hale gelen alacaklar için karşılık ayrılmaması, işletmeye ait olmayan gelirlerin işletmeye aitmiş gibi kaydedilmesi, amortismana tabi varlıklar için amortisman hesaplanmaması veya faydalı ömrün tespitinde gerçeğe aykırı bir şekilde ömrün uzun tespit edilmesi şeklinde gerçekleştirilebilirken, yanlış, yetersiz ve atlanan açıklamalar tekniğine örnek varlıkların değerleme esaslarının değiştirilmesi ve bu durumun dipnotlarda rakamsal boyutu ile birlikte açıklanmaması olabilecektir. Yükümlülük ve giderlerin eksik bildirimi ise hızlı eskime payına sahip varlıklar için (özellikle teknolojik ağırlıklı, bilgisayar gibi) uzun faydalı ömrün tespit edilmesi şeklinde örneklendirilebilir.

2.4. Yaratıcı Muhasebe Uygulamasının Tespitinde Kullanılan Modeller

İşletmelerin kârları, nakit ve tahakkuklar olmak üzere iki ayrı bileşenden oluşur. Nakit kârlar, tahsil edilmiş gelirler ve ödenmiş giderler arasındaki farktır. Tahakkuklar ise, nakit olarak tahsil edilmemiş gelirler ve ödenmemiş giderlerden ortaya çıkar. Aynı denklemden hareketle, tahakkukların kâr ile nakit arasındaki fark olduğu ifade edilebilir. Tahakkuklar da, ihtiyari tahakkuklar ve ihtiyarı olmayan tahakkuklar toplamından oluşmaktadır. Bir diğer ifadeyle tahakkuklar, yönetimce belirlenen (isteğe bağlı) ihtiyari tahakkuklar ve ekonomik olarak belirlenmeleri nedeniyle yönetimin belirleyemediği ihtiyari olmayan (isteğe bağlı olmayan) tahakkuklardan oluşmaktadır (Önder ve Ağca, 2013: 37).

Nakitlerin seçilen muhasebe politikalarından etkilenmemeleri, tahakkukların ise seçilen muhasebe politikaları, uygulanan yöntemler ile gelir ve giderlerin tanımına ve zamana göre değişkenlik gösterebilecek olması; diğer taraftan nakitlerin manipüle edilmesinin daha zor olacağı düşünüldüğünde, kârı manüpüle etmek için tek yol *tahakkukları artırmak ya da azaltmak* şeklinde ortaya çıkmaktadır. Tahakkukların kârın yüksek gösteriminin ortaya çıkarılmasında kullanılmasının nedeni, yöneticilerin gelirlerin ve giderlerin zamanlarındaki takdirlerini kullanarak kârlarını değiştirmeleri yönündedir ve söz gelimi, kârını yüksek göstermek isteyen bir işletme yöneticisi bir sonraki dönemde gerçekleşmesi beklenen geliri ya da içinde bulunulan dönemde gerçekleşme olasılığı bulunan bir gideri erteleyerek bir sonraki döneme aktarabilir. Bu anlamda tahakkuk esası ile nakit esası arasındaki farklılıklar önemlidir, her iki yöntem arasındaki fark zamanla ilgilidir. Bir işletmenin faaliyet süresinin toplamında tahakkukları ile nakdi arasında fark olmayacaktır. Kısa vadede ise gelirler ve giderler dönemsellik ilkesine göre ele alındığında tahakkuk esası ile nakit esası arasında belli bir miktarda fark olması kaçınılmazdır. Burada dikkat

edilmesi gereken bir nokta da, tahakkukların işletmenin normal faaliyetinin sonucu olarak ortaya çıkıp çıkmadığıdır. Araştırmacılar işletmenin normal faaliyeti sonucu ortaya çıkan tahakkukları isteğe bağlı olmayan (nondiscretionary) tahakkuklar olarak adlandırmışlar, tahakkukların normal faaliyetlere bağlı olmayıp kârı yüksek göstermek amacıyla şekillendirilen kısmını da isteğe bağlı (discretionary) tahakkuklar olarak adlandırmışlardır (Yükseltürk, 2006: 10).

Manipülayonların ortaya çıkarılması amacıyla tahakkukların ölçülmesine yönelik literatürde farklı modeller ortaya konmuştur. Bu modeller temel olarak aşağıdaki gibi 3 başlık altında toplanmaktadır (Ayarlıoğlu, 2007: 93):

- Toplam Tahakkukları Esas Alan Modeller (Aggregate Accruals Models)
- Özel Tahakkukları Esas Alan Modeller (Specific Accrual Models)
- Sıklık Dağılımı Yaklaşımı (Frequency Distribution Approach)

Toplam tahakkukları kullanan modeller, isteğe bağlı tahakkukların göstergesi olarak toplam tahakkuklardaki değişimleri veya toplam tahakkukları dikkate almakta, özel tahakkukları kullanan modeller isteğe bağlı tahakkukların göstergesi olarak faaliyette bulunulan sektörde önemli ve gerekli olan tek bir tahakkuku dikkate almakta; sıklık dağılımı yaklaşımı ise, sürekli olmayan durumları analiz etmek için belirtilen sınırlar dâhilinde kârda meydana gelen değişimleri incelemektedir (Ayarlıoğlu, 2007: 93).

3. Araştırmanın Yöntemi

3.1. Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Türü

Yaratıcı muhasebe uygulamalarının tespitinde kullanılan temel ölçütün tahakkuklar olduğu daha önceden ifade edilmişti. Nakitlerin seçilen muhasebe politikalarından etkilenmemeleri, tahakkukların ise seçilen muhasebe politikaları, uygulanan yöntemler ile gelir ve giderlerin tanımına ve zamana göre değişkenlik gösterebilecek olması; diğer taraftan nakitlerin manipüle edilmesinin daha zor olacağı düşünüldüğünde, kârı manipüle etmek için tek yol tahakkukları artırmak ya da azaltmak şeklinde ortaya çıkmaktadır. Yapılan çalışmalarda genel olarak tahakkuk esasına göre finansal tablolara yansıtılan gelir ve gider kalemleri ile bu kalemlerde değişime neden olan diğer kalemlerdeki hareketler araştırılmıştır (Küçüksözen, 2004: 247). Hesaplanan tahakkukların göstergeleri, banka ve diğer finansal kurumlar gibi satış odaklı olmayan işletmelere uyarlanmalıdır (Cohen vd., 2014: 5). Yaratıcı muhasebe uygulamasının ortaya çıkarılmasında, bankacılık sektöründe, reel sektörde olduğu gibi toplam ya da isteğe bağlı tahakkuklar değil, özellikli bir tahakkuk kalemi olan kayıp kredi karşılıkları kullanılmaktadır (Temiz vd., 2016: 255).

Çalışmanın amacı, 2009 - 2016 yılları arasında, Borsa İstanbul (BIST) mali sektörde yer alan bankalar ve özel finans kurumlarında özel tahakkukların kârı farklı göstermede kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesidir. Bankacılık sektörünü konu edinen, yaratıcı muhasebe uygulamalarının ortaya çıkarılmasının analiz edildiği bu çalışmada temel olarak, raporlanan kâr rakamı ile ayrılan kredi karşılıkları arasındaki ilişki incelenmektedir.

Bu amaç çerçevesinde, çalışmada heterojen panel regresyon modeli / Pesaran Smith (1995) Ortalama Grup Tahmincisi kullanılmış, analizin yapılabilmesi için STATA 14 programı kullanılmıştır. Çalışma kapsamında panel veri analizi kullanılmış, kesit ve zaman serisi gözlemleri birleştirilerek (15 bankaya ait 32 çeyrek dönem) analiz edilmiştir.

3.2. Araştırmanın Önemi

Literatürde şimdiye kadar yaratıcı muhasebe uygulamalarını araştırmak için yapılmış çalışmalar her ne kadar bu uygulamaların amaçlarını ve motivasyonlarını çok iyi bir şekilde ortaya çıkarmış ise de, Türkiye'de finansal sektörde durumu araştıran çalışma yok denecek kadar azdır. Varlıklarının önemli bir kısmının nakit ve nakit benzeri varlıklardan oluşmasından dolayı, mali kuruluşların çalışmaların büyük çoğunluğunda örneklem dışında tutulduğu görülmektedir. Bu çalışmada, literatürde üzerinde durulmamış olan mali kuruluşlardan bankalar ve özel finans kurumları verileri incelenmiştir, çalışma bu yönüyle önem arz etmektedir.

Türkiye'de bankacılık hilelerine odaklanan kapsamlı bir çalışma bulunmamakla birlikte genel olarak muhasebe hileleri ile ilgili bir çalışmada, hilenin tüm sektör ve şirketleri etkileyen yakın bir tehdit oluşturduğu, hile riskinin sektörden sektöre değişiklik gösterdiği, en çok riske maruz kalan sektörlerin başında inşaat, *finans* ve sağlığın geldiği, en sık karşılaşılan hilelerin varlıkların çalınması, yolsuzluk ve sahtecilik olduğu, rüşvetin hediye adı altında verildiği, buna karşılık şirketlerin yaklaşık 2/3'ünün hile ve yolsuzluğa karşı politikalar geliştirdiği saptanmış, dolayısıyla hileleri ortaya çıkarma ve önleme faaliyetleri dâhil finans sektöründe önemli bir ağırlığa sahip olan bankacılık hilelerinin tüm boyutlarıyla belirlenmesi gereksinimi bulunduğu (Kandemir, 2016: 239) ifade edilmiştir.

Bu çalışmada, özel tahakkuk kalemi olan kayıp kredi karşılıkları ile kârın farklı gösterilmesi ve kayıp kredi karşılıkları ile sermaye yönetimi ilişkisi, BIST'de işlem gören bankalar üzerinde test edilmiştir, bu yönüyle çalışmanın literatüre katkı yapması beklenmektedir.

3.3. Araştırmanın Kısıtları

Çalışmanın sonuçları değerlendirilirken göz önünde bulundurulması gereken noktalardan biri; çalışma kapsamına alınan mali kuruluşlar ana başlığında yer alan bankalar ve özel finans kurumlarının konsolide olmayan finansal tablolarının analize konu edilmiş olmasıdır. Böylelikle, konsolide finansal tabloların, bir grubun finansal tablolarının tek bir işletme gibi sunulduğu finansal tablolar olduğu göz önüne alındığında, bağlı ortaklıkların vb. etkilerinin arındırılmasının amaçlandığı ifade edilebilir.

Finansal tablolarda gerçekleştirilen yaratıcı muhasebe uygulamaları, tek bir muhasebe dönemini bağlayan uygulamalar değil, çoğu zaman etkileri yıllar boyunca süren uygulamalardır, bu yüzden yaratıcı muhasebe uygulamalarının ortaya çıkarılmasında zaman serileri dikkate alınmalıdır. Veriler ister deney yoluyla ister gözlem yoluyla elde edilsin, ekonometrik analizde dört farklı veri seti söz konusu olmaktadır. Bunlar; yatay-kesit verileri, zaman serisi verileri, havuzlanmış yatay kesit verileri ve panel ya da uzunlamasına veriler şeklinde sıralanmaktadır. Kullanılacak ekonometrik model, verinin yapısına göre farklılık gösterecektir. Bu çalışma kapsamında, çoklu zaman dönemlerine ait veriler, bir diğer ifadeyle zaman serisi verileri kullanılmıştır. Çalışmada çeyrek dönemler halinde dikkate alınan veriler, 2017 yılının analiz dışı bırakılması sonucunu doğurmuştur. Araştırmada dikkate alınması gereken bir diğer husus, yukarıdaki kısımlarda da açıklandığı gibi, tahakkuk kavramının sektörden sektöre göstereceği değişikliğin dikkate alınması gerektiğidir. Bu sebeple, sektörel bazda ve zaman serileri dikkate alınarak analiz yapılmasının yerinde olacağı düşünülmektedir. Son olarak, çalışma kapsamında sadece BIST'de işlem gören bankaların verilerinin kapsama alınması, halka açık olmayan bankalar için ayrıca analiz edilmesi gereğini doğurmaktadır.

3.4. Örneklem Seçimi

Çalışma kapsamında, Borsa İstanbul'da işlem gören mali kuruluşlara ait veriler kullanılmıştır. Mali Kuruluşlar ana sektörü altında, bankalar ve özel finans kurumları (15), sigorta şirketleri (8), finansal kiralama ve factoring şirketleri (15), holdingler ve yatırım şirketleri (58), diğer mali kuruluşlar (1), aracı kurumlar (5), gayrımenkul yatırım ortaklıkları (32) ve menkul kıymet yatırım ortaklıkları (9) olmak üzere toplam 143 şirket yer almaktadır. Bahsi geçen mali kuruluşlardan, bankalar ve özel finans kuruluşları çalışmanın ana kütlesini oluşturmaktadır. Bu kuruluşlara ait 2009 - 2016 yılları arasında 3'er aylık finansal durum tabloları ve kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tabloları, Kamuyu Aydınlatma Platformu web sitesinden ve Borsa Istanbul web sitesinden elde edilmiştir.

Çalışma kapsamındaki 15 banka ve özel finans kurumunun 8 tanesi yıldız pazar[2], 4 tanesi ana pazar[3], 1 tanesi yakın izleme pazarı[4], 1 tanesi borçlanma araçları piyasası[5] ve 1 tanesi de borçlanma araçları piyasasında (nitelikli yatırımcılar arasına işlem gören) yer almaktadır.

Finansal tablolar temel (finansal durum tablosu /kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu) ve ek (satışların maliyeti tablosu/fon akım tablosu/nakit akım tablosu/kâr dağıtım tablosu/özkaynak değişim tablosu) olmak üzere sınıflandırılmıştır. Ek finansal tabloların düzenlenmesi için finansal durum tablosu ve kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablolarının düzenlenmesi gerektiğinden finansal tablo hileleri tespit edilirken finansal durum tablosu ve kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu hileleri ele alınır, diğer tablolar tekrar niteliğinde olacağından inceleme kapsamı dışında tutulur.

4. Verilerin Analizi ve Bulgular

4.1. Araştırmada Kullanılacak Model ve Ekonometrik Olarak Tanımlanması

Çalışmada kârın düzleştirilmesi görünümündeki yaratıcı muhasebe uygulamalarını ortaya çıkarmak için Greenawalt ve Sinkey (1988) modeli kullanılmıştır.

$$Karşılıklar = f\,(\,kâr,\ dışsal\ değişkenler,\ kontrol\ değişkenleri)$$[6]

Modelin ekonometrik olarak tanımlanması ise;

$\Delta X_{i,t} = X_{i,t} - X_{i,t-1}$ olmak üzere,

$$\Delta LLP_{i,t} = \alpha 1_i + \alpha 2 \Delta NPL_{i,t} + \alpha 3 \Delta LOAN_{i,t} + \alpha 4\ \Delta EBTP_{i,t} + \alpha 5\ \Delta SIGN_{i,t} + \alpha 6\ \Delta CAR_{i,t} + \alpha 7\ \Delta GDPR_{j,t} + \alpha 8 \Delta SIZE_{i,t} + \epsilon_{i,t}$$

$\Delta LLP_{i,t}$	i bankası için t zamanında Kayıp Kredi Karşılıkları / aktif toplamı
$\Delta NPL_{i,t}$	i bankası için t zamanında Takipteki Krediler / aktif toplamı
$\Delta LOAN_{i,t}$	i bankası için t zamanında Kredi ve Alacaklar / aktif toplamı
$\Delta EBTP_{i,t}$	i bankası için t zamanında Vergi ve Karşılık Öncesi Kâr / aktif toplamı
$\Delta SIGN_{i,t}$	i bankası için t zamanında Vergi ve Karşılık Öncesi Kârda bir yıllık değişim
$\Delta CAR_{i,t}$	i bankası için t zamanında Sermaye Yeterlilik Oranı
$\Delta GDPR_{j,t}$	Gayri Safi Yurt İçi Hasıladaki değişim

[2] *Yıldız pazar;* halka açık piyasa değeri 100 Milyon TL'nin üzerinde olan şirketler ya da BIST100 kapsamındaki şirketlerin Borsa İstanbul bünyesinde işlem görebileceği pazardır.

[3] *Ana pazar;* halka açık piyasa değeri 25 milyon TL'nin üzerinde ve 100 M TL'nin altında olan şirketlerin Borsa İstanbul bünyesinde işlem görebileceği pazardır. 25 M TL kriteri ilk defa halka arz edilen şirketler için geçerlidir ve mevcut şirketler arasında halka açık değeri 25 M TL'nin altında olup ana pazarda işlem gören şirket olabilir.

[4] *Yakın izleme pazarı;* belirli gelişmelerin oluşması halinde yıldız pazar, ana pazar, gelişen işletmeler pazarı ve kolektif yatırım ürünleri ve yapılandırılmış ürünler pazarından çıkarılan şirketlerin paylarının Borsa İstanbul bünyesinde işlem görebileceği pazardır.

[5] *Borçlanma araçları piyasası;* sermaye piyasası araçları sadece borçlanma araçları piyasasında işlem gören şirketlerin işlem görebileceği pazardır.

[6] Çalışmada kullanılan değişkenlerden dışsal değişkenler, isteğe bağlı olmayan değişkenleri, yani bankanın kontrolünde olmayan değişkenleri (takipteki krediler gibi) ifade etmektedir.

$\Delta SIZE_{i,t}$	i bankası için t zamanında aktif toplamının doğal logaritması olarak türetilen banka büyüklüğü

Çalışma kapsamında, bankacılık sektöründe yapılan yaratıcı muhasebe uygulamalarının tespitinde literatürde sıklıkla kullanılan *iki temel hipotezin* test edilmesi amaçlanmıştır. Bunlardan birincisi, bankalarda yaratıcı muhasebenin göstergesi olarak kabul gören özel tahakkuk kalemi kayıp kredi karşılıkları ile kâr arasındaki ilişkidir (Ahmed vd. 1999; Hasan ve Wall, 2004; Kanagaretnam, 2004; Anandarajan vd. 2007; Perez vd. 2008; Leventis vd. 2011; Ozili, 2015).

İkincisi, kayıp kredi karşılıkları ve sermaye yönetimi ilişkisidir. Genellikle sermaye yeterlilik oranını tutturmakta güçlük çeken bankalar, bu durumun olumsuz etkilerini en aza indirgemek için sermaye yönetimi faaliyetlerinde bulunurlar. Kayıp kredi karşılıklarının sermaye yönetimi aracı olarak kullanıp kullanılmadığını gösteren çalışmalar literatürde Wahlen, 1994; Ahmed vd. 1999; Beaver ve Engel, 1996; Anandarajan vd. 2007; Bouvatier ve Lepetit, 2008 ve Ozili, 2015 şeklinde sıralanmaktadır. Çalışma kapsamındaki tüm bağımsız değişkenlerin, beklenen etkileri izleyen tabloda özetlenmektedir.

Tablo 3: Bağımsız Değişkenlerin Kayıp Kredi Karşılıkları Üzerine Beklenen Etkileri

Değişken [7]	**Tanım**	**Beklenen Etki**
NPL *Non Performing Loan*	Takipteki Krediler	+
LOAN[8] *Loans and Advances*	Kredi ve Alacaklar	+
EBTP *Earnings Before Tax and Provisions*	Vergi ve Karşılık Öncesi Kâr	+
SIGN[9] *One year ahead change in EBTP*	Vergi ve Karşılık Öncesi Kârda bir sonraki yıl ile değişim	+
CAR *Capital Adequecy Ratio*	Sermaye Yeterlilik Oranı	-
GDPR[10] *Gross Domestic Product*	Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla	-

[7] Çalışmada modele dâhil edilen tüm değişkenlerin (özel karşılıklar, takipteki krediler, kredi ve alacaklar, vergi ve karşılık öncesi kâr, geçmiş dönem ve gelecek dönem etkisi gösteren değişkenler), bankaların toplam aktif tutarlarıyla ölçeklendirilerek istatistiki dağılımların normalitesinin artırılması amaçlanmıştır.

[8] Pozitif bir işaret beklenmektedir çünkü bankalar kredinin kötüye gideceğini tahmin ettiklerinde karşılıkları artıracaklardır. Aynı şekilde, LOAN değişkeninde de pozitif etki beklenmektedir.

[9] $(EBTP_{i,t+1} - EBTP_{i,t})/0.5(TA_{i,t} + TA_{i,t+1})$. TA toplam varlıkları temsil etmektedir.

[10] GDPR, LLP'nin konjonktür ile döngüsel bir ilişkisi olup olmadığını test etmektedir.

SIZE[11] *Bank Size*	Banka Büyüklüğü	+

4.2. Bulgular

4.2.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Çalışma kapsamında, kayıp kredi karşılıklarına etki eden değişkenleri ölçmek üzere oluşturulan regresyon modelinde kullanılan değişkenler ile ilgili tanımlayıcı istatistikler, veri setini tanımlamak ve tüm değişkenleri ele alarak özetlemek üzere Tablo 4'te gösterilmektedir.

Tablo 4: Tüm Değişkenler İçin Tanımlayıcı İstatistikler

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
LLP	475	,00	,13	,0214	,01450
NPL	475	,00	,44	,0315	,03063
LOAN	475	,22	1,41	,6510	,10105
EBTP	475	,00	,10	,0221	,01385
SIGN	475	-,10	,10	,0036	,01236
CAR	475	11,51	84,97	17,4439	9,45347
SIZE	475	13,38	19,45	17,3111	1,44927
GDPR	475	-,12	,15	,0396	,06796

Analize dâhil olan gözlem sayısı 475 olmakla birlikte, değişkenlerin ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri Tablo 4'te gösterilmektedir.

4.2.2. Ampirik Analiz Sonuçları

Panel veri ülkeler, firmalar ve hane halkı gibi ekonomik birimlerin yatay-kesitinin belli bir zaman dönemine ait gözlemlerin birleşmesine işaret etmekte, herhangi bir yıla ait değerler panelin kesit boyutunu, ekonomik değişkenlerin zaman içinde aldıkları değerler ise panelin zaman boyutunu ifade etmektedir (Sandalcılar, 2012: 168). Panel çalışmalarda, değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişkinin bulunup bulunmadığı araştırılmadan önce, daha sağlıklı sonuçlar elde edilmesi amacıyla, değişkenlerde yatay kesit bağımlılığının araştırılması gerekmektedir (Küçükaksoy ve Akalın, 2017: 26). Bu çalışma kapsamında da, öncelikle değişkenlerde yatay kesit bağımlılık olup olmadığı araştırılmıştır. Tablo 5'te yatay kesit bağımlılığı test sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 5: Yatay Kesit Bağımlılığı Testleri

Yatay Kesit Bağımlılığı	**Test istatistiği**	**P değeri**
Breusch-Pagan LM	556.3199	0.0000

[11] Büyük bankaların daha büyük kredi portföyüne sahip olması, dolayısıyla daha fazla karşılık ayıracakları varsayımına dayanmaktadır.

Pesaran scaled LM	30.10893	0.0000
Bias-corrected scaled LM	29.85893	0.0000
Pesaran CD	18.79986	0.0000

Tablo 5'ten izlenebileceği üzere, her bir yatay kesit bağımlılık testi de değişkenlerde yatay kesit bağımlılık yoktur şeklindeki H_0 hipotezini reddetmektedir. Bir sonraki aşamada, verilerin durağanlığı, yatay kesit bağımlılığını da dikkate alan birim kök testi ile araştırılmaktadır.

Panel veri analizinde, zaman serisi analizinde olduğu gibi değişkenlerin birim kök içerip içermediği incelenmelidir, çünkü birim kök içeren serilerle elde edilecek regresyon tahminleri güvenilir olmamakta, sahte veya yanıltıcı tahminler ortaya çıkabilmektedir (Sandalcılar, 2012: 168). Çalışmada kullanılan serilerin durağanlığının analizinde Im, Pesaran, Shin (2003) birim kök test sonuçları, Tablo 6'da sunulmuştur. Birim kök analizinde sabitli ve sabitli-trendli olmak üzere iki model kullanılmıştır.

Tablo 6: Değişkenlere Ait Im, Pesaran ve Shin Birim Kök Test Sonuçları

Değişken	**Model**	**W istatistiği**	**Sonuç**
LLP	Sabitli	-13,7027*	I (1)
	Sabitli-Trendli	-15,9608*	I (1)
NPL	Sabitli	-16,7180*	I (1)
	Sabitli-Trendli	-20,6607*	I (1)
LOAN	Sabitli	-15,4238*	I (1)
	Sabitli-Trendli	-13,4953*	I (1)
EBTP	Sabitli	-69,6988*	I (1)
	Sabitli-Trendli	-69,9105*	I (1)
SIGN	Sabitli	-6,7309*	I (1)
	Sabitli-Trendli	-4,9736*	I (1)
CAR	Sabitli	-15,9475*	I (1)
	Sabitli-Trendli	-13,6386*	I (1)
SIZE	Sabitli	-13,2110*	I (1)
	Sabitli-Trendli	-14,2070*	I (1)

Birim kök test sonuçlara göre; Başlangıç Kayıp Kredi Karşılıkları, Takipteki Krediler, Kredi ve Alacaklar, Vergi ve Karşılık Öncesi Kâr, Vergi ve Karşılık Öncesi Kârda bir sonraki yıl ile değişim, Sermaye Yeterlilik Oranı, Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla ve Banka Büyüklüğü değişkenleri için her iki modelde H_0 hipotezi reddedilmekte, serilerin *birinci sıra fark durağan* olduğu anlaşılmaktadır. Modelde yer alan değişkenler için gecikme değerleri, Schwartz Bilgi Kriteri (SIC)'ne göre otomatik olarak belirlenmiştir. Çalışmanın devamında değişkenlerin birinci farkı alınarak durağan seri üzerinden panel data modeli uygulanmıştır.

Panel çalışma konusunda ekonometrik teori özellikle mikro ekonometri çalışmaları panel veriler üzerine kurulu zaman boyutunun sınırlı fakat yatay kesit gözlemlerinin fazla olduğu durumlar

üzerine yoğunlaşmıştır. Artık günümüzde zaman boyutunda fazlalaşan gözlem sayısı, panel veri analizlerinde, heterojenlik, dinamiklik ve yatay kesitte bağımlılık özelliklerinin dâhil olmasını gerektirmiştir. Heterojen modellerin oluşturulması için zaman boyutunda fazla sayıda gözleme ihtiyaç vardır çünkü her bir yatay kesit birimi için parametre tahminleri yapılmaktadır. Panel veri üzerine yapılan çalışmalar artık homojen panel veri yaklaşımına göre, heterojen panel veri modellemesinin daha gerçekçi sonuçlar verdiğini söylemektedir.

Tablo 7: Heterojen Panel Veri Modeli Sonuçları (Ortalama Grup Tahmincisi)

Ortalama Grup Türü Tahmin Grup Değişkeni: bank_id Gözlem Sayısı: 460 Grup Sayısı: 15						
wald chi2 (8): 642.59 Prob > chi2: 0.0000						
D.(LLP)	Katsayı	Std. Hata	Z	P > I z I	%95 güven aralığı	
D1.(NPL)	.0234573	.0062546	3.75	0.000	.0111985	.0357161
D1.(LOAN)	.0102591	.0029053	3.53	0.000	.0045647	.0159534
D1.(EBTP)	.0351462	.0135737	2.59	0.010	.0085422	.0617501
D1.(SIGN)	-.0691987	.0191197	-3.62	0.000	-.1066725	-.0317248
D1.(CAR)	.0000794	.0000938	0.85	0.397	-.0001044	.0002632
D1.(SIZE)	-.0249508	.0011166	-22.35	0.000	-.0271392	-.0227623
D1.(GDPR)	.0025149	.0018781	1.34	0.181	-.0011662	.0061959
Sabit	.0010855	.0002238	4.85	0.000	.0006469	.001524
Karekök Ortalama Hata (Sigma): . .0000143						

Kullanılan ekonometrik modelin istatistiki olarak anlamlılığı, modeldeki bağımsız değişkenlerin katsayılarının anlamlılıklarının sınanması ile saptanmaktadır. Bu çalışmada uygulanan Wald Testi ile modelin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

P > | z | değeri, P < 0,05 ise istatistiksel olarak anlamlı olarak değerlendirileceğinden, bir diğer ifadeyle P değeri küçüldükçe istatistiksel olarak anlamlı farklılığın kanıtı artacağından, regresyon sonuçlarına bakıldığında, CAR ve GDPR değişkenlerinin dışındaki değişkenlerin katsayıları % 95 anlamlılık düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Değişkenlerin katsayıları incelendiğinde, SIGN ve SIZE değişkenlerinin LLP değişkeni üzerinde negatif etkiye, NPL, LOAN ve EBTP değişkenlerinin pozitif etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

İlk hipotez ile ortaya konan, bankalarda yaratıcı muhasebenin göstergesi olarak kabul özel tahakkuk kalemi kayıp kredi karşılıkları ile kâr arasındaki ilişki pozitif gerçekleşerek literatür ile uyum göstermektedir. Kayıp kredi karşılıkları (LLP) ile sermaye yeterlilik oranı (CAR) arasında beklenen ilişki negatiftir ancak çalışma kapsamında Türk Bankacılık sektöründe, kayıp kredi karşılıkları ile sermaye yeterlilik oranı arasında negatif bir ilişki saptandığını görmek mümkün değildir.

Türk Bankacılık sektörünü ele alan bu çalışmada, vergi ve karşılık öncesi kâr ile kayıp kredi karşılıkları arasındaki pozitif anlamlı ilişki kârın düzleştirilmesini destekler niteliktedir. Bankalar, kârlarını olduğundan farklı göstermek için kayıp kredi karşılıkları kalemini kullanmaktadırlar sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak ifade etmek yerinde olacaktır ki, çok değişkenli ekonometrik veri analizinde önemli bir uygulama da eşbütünleşme testinin yapılarak elde edilen sonuca bağlı olarak hata düzeltme modelinin uygulanmasıdır. Modeldeki değişkenlerin yapısı incelendiğinde hem I (1) süreci olmasından hem de değişkenlerin tanımı gereği eşbütünleşmenin varlığını düşünmek için yeterli gerekçe vardır.

5. Sonuç

Muhasebe bilgi sistemi esas olarak iki temel fonksiyonu yerine getirmektedir (Bayazıtlı, Çelik ve Gürdal, 2016: 25). Birincisi işletmenin geçmişte gerçekleştirdiği ve parayla ifade edilebilen ticari işlemlerin kaydedilmesi ve gerektiğinde işletme içindeki ve dışındakilere sunulması; ikincisi işletme faaliyetlerine ilişkin kaydedilen bilgilerin bir formata sokularak taraflara raporlanmasıdır. İkinci fonksiyon, bir diğer ifadeyle finansal raporlama fonksiyonu ile muhasebe bilgi sisteminin ürettiği raporlar, finansal bilgi kullanıcılarına sunulmaktadır. Finansal bilgi kullanıcıları işletme içi finansal bilgi kullanıcıları (ortaklar, yöneticiler ve iç müşteriler) ve işletme dışı finansal bilgi kullanıcıları (devlet, kreditörler, dış müşteriler, tedarikçiler, rakip işletmeler, yatırımcılar, tüketiciler ve toplum) şeklinde sınıflandırılmaktadır. İşletme içindeki ve dışındaki finansal bilgi kullanıcıları için geçmişe yönelik değerlendirme yapmak ve geleceğe yönelik karar almada finansal bilginin önem arz ettiği açıktır. Gelişen para ve sermaye piyasaları, küreselleşme ve rekabet olguları sonucu finansal bilgi kullanıcıları niteliksel ve niceliksel olarak giderek artmaktadır. Bu noktada, muhasebe bilgi sistemi tarafından sunulan finansal bilginin kaliteli olmasının gereği gündeme gelmektedir.

Finansal bilginin kalitesini tanımlayan ve bilginin kalite özelliklerini belirleyen tek bir standart bulunmamakla (Demir, 2010: 144) birlikte, kaliteli finansal bilginin taşıması gereken özellikler bulunmakta, bu özellikler faydalı finansal bilginin niteliksel özellikleri başlığı altında temel ve destekleyici nitelikler olarak sıralanmaktadır. Her zaman her finansal bilgi bu özellikleri barındırmamakta, muhasebe uygulamalarının muhasebe bilgisini bozması, değiştirmesi ve olduğundan farklı göstermesi söz konusu olmaktadır. Bunun ana amacı, finansal bilgi kullanıcılarının verecekleri finansal kararlara, işletmelerin yöneticileri aracılığıyla müdahale etme isteği olarak ifade edilmektedir. Türkiye'de ve dünyada kalitesi ve faydası tartışmaya açık finansal bilgilerin, tabloların ve raporların sunumu ekonomilere hiç de küçümsenmeyecek ölçüde zararlar vermektedir. Olduğundan farklı gösterilen, bir diğer ifadeyle arzulanan şekilde tasarlanmış finansal bilgi bu noktada karşımıza yaratıcı muhasebe olgusunu çıkarmaktadır.

Bu çalışmada, yaratıcı muhasebe kavramının içeriğinin ne olduğu, bir diğer taraftan da finansal bilgi manipülasyonu ve hileli finansal raporlama kavramlarının arasında hangi noktada yer aldığı üzerinde durulmuştur. Sonuç olarak, Stolowy ve Breton (2003) sınıflandırması doğrultusunda, finansal bilgi manipülasyonunun genel bir çerçeve olduğu ve niyetin ortaya konduğu bir kavrama işaret ettiği; kazanç yönetimi, büyük temizlik muhasebesi, gelir düzleştirmesi ve saldırgan muhasebenin, yine finansal tabloların olduğundan farklı sunumunu hedefleyen farklı görünümlerdeki yaratıcı muhasebe uygulamaları olduğu; hile ile örtüştüğü noktaların olmasının yanında, genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve muhasebe standartlarına tamamen aykırı olan hileden ayrıldığı noktanın da bu ilke ve standartların dâhilinde gerçekleştirilmesi şeklinde uygulanan güncel muhasebe yaklaşımının yaratıcı muhasebe kavramı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yaratıcı muhasebe literatürü incelenirken, konu ile ilgili yapılan çalışmaların reel sektörde yoğunlaştığı, Türkiye'de finansal (mali) sektörde yaratıcı muhasebenin araştırılmasını amaçlayan çalışmaların oldukça sınırlı olduğunun belirlenmesi, bu çalışmada rotanın finansal sektör olarak seçilmesi sonucunu doğurmuştur. Reel sektörün yanı sıra, finansal sektörün de araştırmalara konu edilmesinin; birbirinden farklı iç dinamiklere sahip bu gibi sektörlerde farklılık ve benzerliklerin ortaya konması açısından da önem arz ettiği düşünülmektedir. Bunun ötesinde, finansal sektörün

en temel yapı taşı olan bankalarda yaratıcı muhasebe uygulamalarının ve dahası hilenin neden olduğu maliyetlerin etkili hile saptama ve önleme politikaları ve uygulamaları yardımıyla azaltılmasının sosyal ve ekonomik refaha olumlu yansıyacağı, bireylerin ve kurumların yaşamları ve sürekliliklerine önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Kandemir ve Kandemir, 2017: 19). Finansal sektörde reel sektöre benzer şekilde, gelir düzleştirme uygulamasının altında yatan en önemli güdü piyasa katılımcılarının bankaya dair risk algısını azaltmak ve böylelikle bankanın finansal gücüne ve kalitesine ilişkin algıyı kuvvetlendirmektir (Acar, 2017: 40).

Yapılan literatür incelemesi sonucunda, bankacılık sektöründe yaratıcı muhasebe uygulamalarının daha çok gelir düzleştirmesi görünümüyle gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu noktadan hareketle, bankada gelir düzleştirmesinde özellikli tahakkuk hesabı olarak adlandırılan kayıp kredi karşılıkları kullanılmasının, finansal tablo hazırlayanların kârın yüksek olduğu zamanlarda daha fazla, kârın düşük olduğu zamanlarda ise daha düşük kayıp kredi karşılığı ayırarak raporlanan kâr rakamında dönemler arasında istikrarlı bir görünüm elde etmelerine olanak sağlayacağı beklenmektedir. Kayıp kredi karşılıklarını yaratıcı muhasebe uygulamasının tespitine uygun kılan özellikleri (Temiz vd., 2016: 256); finansal tablo hazırlayıcıların kredi karşılığını belirlemede serbest olmaları ve yetkileri dâhilinde olması, işlemin izleyen dönemlerde tekrarlanma zorunluluğunun olmaması, yapılan işlemin genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine aykırı olmaması ve karşılık ayırmanın üçüncü kişilerle yapılan bir işlem değil, hesapların içinde oluşturulmakta olması şeklinde sıralanmaktadır.

Çalışma kapsamında, büyük skandalların patlak verdiği Türk bankacılık sektöründeki yaratıcı muhasebe uygulamalarının ortaya çıkarılması amacıyla, literatürle uyumlu olarak kayıp kredi karşılıklarının bağımsız değişken olarak ele alındığı bir model, 2009 – 2016 yılları arasında BIST'de faaliyet gösteren bankalar üzerinde test edilmiştir. Bulgular ışığında, temel olarak test edilen iki etkiden (kayıp kredi karşılıkları ve kâr / kayıp kredi karşılıkları ve sermaye yönetimi) vergi ve karşılık öncesi kârın kayıp kredi karşılıkları ile anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu sonucuna varılmıştır (EBTP). En önemli bağımsız değişkenlerden biri olarak görülen kâr (vergi ve karşılık öncesi) ile kayıp kredi karşılıkları arasında anlamlı bir ilişki bulunması, Türk bankacılık sektöründe, çalışmaya dâhil edilen bankalar arasında gelir düzleştirme görünümündeki yaratıcı muhasebe uygulamalarının desteklendiği sonucuna işaret etmektedir. Bu noktada, veri setinin, BIST'de işlem görmekte olan, bankacılık mevzuatı ve/veya sıkı bankacılık teamüllerine tabi olan, aktif büyüklükleri itibariyle de Türkiye'nin önde gelen bankalarının verilerinden oluşmakta olmasına rağmen bankaların gelir düzleştirme işlemine başvurduklarının görülmesi dikkat çekicidir. Finansal sektör, diğer sektörlere kıyasla en ağır düzenlemelerin yapıldığı sektördür ve bankalar da bu düzenlemeler altında faaliyetlerini sürdürmektedir.

Bankacılık sektöründe karşılaşılan yaratıcı muhasebe uygulamaları, kurumsal bankacılık anlayışını tehlikeye sokmakta, fon sahiplerinin mevduatlarını kaçırmalarına neden olmakta, bankaların sermaye tabanını eritmekte, sonuçta gelir, müşteri ve itibar kaybına neden olmaktadır, en önemli sonuç ise müşteri güveninin kaybolmasıdır (Kandemir ve Kandemir, 2017: 23). Türk bankacılık sektöründe, TMSF'ye devirlerin dikkat çekici oranda yüksek olmasıyla birlikte, çalışma kapsamındaki bankalarda, ampirik bulgular ışığında bu olumsuzlukların bulunmaması beklenmektedir.

Sonuç olarak, ifade etmek gerekir ki, yaratıcı muhasebe literatürü incelendiğinde, geniş kabul görmüş, bir diğer ifadeyle kalıplaşmış modellerin reel sektör için geçerliliği bulunduğu, finansal sektörde kullanılan modeller konusunda henüz geniş bir uzlaşı bulunmadığı görülmüştür. Bu çalışmanın ele aldığı modelin, Türk bankacılık sistemi[12] esas alınarak, mevduat bankaları (kamusal sermayeli mevduat bankaları ve özel sermayeli mevduat bankaları), yabancı sermayeli bankalar (Türkiye'de kurulmuş yabancı sermayeli bankalar ve Türkiye'de şube açan yabancı sermayeli bankalar), kalkınma ve yatırım bankaları (kamusal sermayeli kalkınma ve yatırım bankaları, özel sermayeli kalkınma ve yatırım bankaları ve yabancı sermayeli kalkınma ve yatırım bankaları) ve katılım bankaları ayrımına gidilerek yapılmasının önemli bulgular sağlayacağı

[12] https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_Listesi.asp?tarih=17/4/2018

düşünülmektedir. Bu çalışmada, bu ayırıma gidilmeden BIST'te işlem gören her banka çalışma kapsamına alınmış, heterojen bir yapı analize tabi tutulmuştur.

Diğer taraftan, üretim ve satış gibi faaliyetlerde bulunamayan, işletmelere iştirak eden ve çoğunlukla böyle işletmelerin büyük ortağı konumunda olan veya başka yollarla hâkimiyeti elinde bulunduran işletmeler topluluğu olarak tanımlanabilen holding[13]lerin de, gelecekteki çalışmalara dâhil edilmesinin çarpıcı sonuçlar ortaya çıkaracağına inanılmaktadır, bunun nedeni ise bu çalışmanın ele aldığı dönemi oluşturan 2009 - 2016 yılları arasında finansal (mali) sektördeki toplam firma sayısı olan 143 içinde en yüksek ağırlığı holdingler ve yatırım şirketlerinin (58) oluşturmasıdır.

Yaratıcı muhasebe uygulamasının hiç olmaması, en ideal durum olarak nitelendirilemez. Etik bilincinin içselleştirilmesinin gereği de, yaratıcı muhasebe uygulamalarının tamamen bulunmamasını ifade etmemektedir. Yaratıcı muhasebe uygulamaları, tahakkuk muhasebesinin bir sonucudur ve muhasebede var olan seçimlik uygulamaların tamamıyla ortadan kalkmaması için belli bir düzeyde var olması gerektiği de vurgulanmalıdır.

Kaynakça

Acar, M., (2017). "Türk Finans Sektörünün Kâr Yönetimi ve Kârların Süreğenliği Üzerinden Kâr Kalitesinin İncelenmesi", Bankacılar Dergisi, Sayı: 102.

Ahmed, A. S., Takeda, C. ve Thomas, S., (1999). "Bank Loan Loss Provisions: A Reexamination of Capital Management, Earnings Managemet and Signaling Effects", Journal of Accounting and Economics, Vol. 28.

Amat, O., Blake, J. and Dowds, J., (2009). "The Ethics of Creative Accounting" http://www.econ.upf.edu/docs/papers/downloads/349.pdf, Erişim Tarihi: 20.03.2018

Anandarajan, A., Hasan, I., McCarthy, C., (2007). "Use of Loan Loss Provisions for Capital, Earnings Management and Signalling by Australian Banks", Accounting & Finance 47.

Ayarlıoğlu, M. A., (2007). Kâr Yönetimi Uygulamaları ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda Test Edilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Ankara.

Balaciu, D., Bogdan, V. and Vladu, A. B., (2009). "A Brief Review of Creative Accounting Literature and its Consequences in Practice", Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica, 11, 1.

Bayazıtlı, E., Çelik, O. ve Gürdal, K., (2016). Genel Muhasebe, Siyasal Kitabevi, Ankara.

Beaver, W. H. ve Engel, E. E., (1996). "Discretionary Behavior with Respect to Allowances for Loan and Losses and the Behavior of Security Prices", Journal of Accounting and Economics, Vol. 22.

Bouvatier, V., Lepetit, L., (2012). "Effects of Loan Loss Provisions on Growth in Bank lending: some international comparisons", International Economics 132.

Cohen, L. J., Cornett, M. M, Marcus, A. J. ve Tehranian H., (2014). "Bank Earnings Management and Tail Risk During the Financial Crisis", Journal of Money, Credit and Banking, Cilt 46, Sayı 1.

Çıtak, N., (2009). "Yaratıcı Muhasebe Hileli Finansal Raporlama Mıdır?", Mali Çözüm Dergisi, Sayı: 91.

Demir, B., (2010). "Muhasebe Bilgi Sistemlerinde Bilgi Kalitesi", Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 148.

[13] https://www.dunya.com/gundem/6102-sayili-turk-ticaret-kanununda-holding-sirketler-haberi-235659

Durmuş, A. H., (2017). "Yaratıcı Muhasebenin Sınırları", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 16, Sayı 31.

Gherai, D. S., Balaciu, D. E., (2011). "From Creative Accounting Practices and Enron Phenomenon to the Current Financial Crisis", Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica, 13, 1.

Greenawalt, M. B., Sinkey, J. F., (1988). "Bank Loan-Loss Provisions and the Income Smoothing Hypothesis: An Empirical Analysis, 1976-1984", Journal of Financial Services Research, 1.

Hasan, I., Wall, L., (2004). "Determinants of the Loan Loss Allowance: "Some Crosscountry Comparisons", The Financial Review 39.

Im, K. S., Pesaran, M. H., Shin, Y., (2003). "Testing for Unit Roots in Heterogeneous Panels", Journal of Econometrics, Vol. 115, No: 1.

Jones, M., (2011). Creative Accounting, Fraud and International Accounting Scandals, John Wiley&Sons Inc. Chichester, England.

Kanagaretnam, K., Lobo, G., Mathieu, R., (2003). "Managerial Incentives for Income Smoothing Through Bank Loan Loss Provisions", Review of Quantitative Finance and Accounting 20.

Kandemir, C., (2016). "Muhasebenin Yolsuzluk Amaçlı Kötüye Kullanımı: 2000 Sonrası Banka İflaslarında Türkiye Deneyimi", Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi, Cilt 12, Sayı 45.

Kandemir, C. ve Kandemir, Ş., (2017). "Bankacılık Hileleri: Sınıflandırılması, Saptanması ve Önlenmesi", Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar, Cilt 54, Sayı 629.

Küçükaksoy, İ., Akalın, G., (2017). "Fisher Hipotezinin Panel Veri Analizi ile Test Edilmesi: OECD Ülkeleri Uygulaması", Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 35, Sayı 1.

Küçüksözen, C., (2004). Finansal Bilgi Manipülasyonu: Nedenleri, Yöntemleri, Amaçları, Teknikleri, Sonuçları ve İMKB Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Bölümü, Ankara.

Mulford, C. W., Comiskey, E. E., (2002). The Financial Numbers Game – Detecting Creative Accounting Practices. John Wiley & Sons Inc. New York.

Ocak, M., Güçlü, F. C., (2014). "Muhasebe Manipülasyonu: Hile, Yaratıcı Muhasebe, Kâr ve İzlenim Yönetimine İlişkin Kavramsal Çerçeve", Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, Cilt :6, Sayı: 3.

Ozili, P. K., (2015). "Loan Loss Provisioning, Income Smoothing, Signaling, Capital Management and Procyclicality: Does IFRS Matter? Empirical Evidence From Nigderia", Meditterranean Journal of Social Sciences, Cilt 6, Sayı 2.

Önder, Ş., Ağca, A., (2013). "Toplam Tahakkuk Modelleri ile Türkiye'de Kâr Yönetiminin Ölçülmesi: İMKB'de Yer Alan İşletmeler Üzerine Ampirik Bir Çalışma", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi EYİ 2013 Özel Sayısı.

Pesaran, M. H. & Smith, R., (1995). "Estimating long-run relations from dynamic heterogeneous panels", Journal of Econometrics, Elsevier, 68 (1).

Rezaee, Z. (2005). "Causes, Consequences and Deterrence of Financial Statement Fruad", Critical Perspectives on Accounting, Vol.16.

Sandalcılar, A. R., (2012). "BRIC Ülkelerinde Ekonomik Büyüme ve İhracat Arasındaki İlişki: Panel Eşbütünleşme ve Panel Nedensellik", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 17, Sayı 1.

Stolowy, H., Breton, G., (2000). "A Framework for the Classification of Accounts Manipulations", HEC Accounting and Management Control Working Paper No: 708/2000.

Tekin, A., Kabadayı, N., (2011). "Kazanç Yönetimi", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, Cilt 14, Sayı 1-2.

Temiz, H., Acar, M. ve İpçi, M. Ö., (2016). "Reel Sektör ve Finans Sektöründe Kâr Yönetimi Uygulamaları: Literatür Taraması", Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi 18 (1).

Wahlen, J., (1994). "The nature of information in commercial bank loan loss disclosures", Accounting Review 69.

Wolo-Williams, T., (2011). The Implications of White-Collar Crime on Earnings Management and its Impact on Profit, Doctor of Philosophy Management, Walden University, UMI Dissertations.

Yükseltürk, O., (2006). İşletmelerde Kârı Yüksek Gösterme Yöntemleri ve Türkiye'de Hisse Senetlerinin Halka Arzu Öncesi Kârı Yüksek Gösterme Eğilimleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe-Denetim Doktora Programı, İstanbul.

Araştırma Makalesi

Yaratıcı Muhasebe ve Bankalar Üzerinde Bir Uygulama

Creative Accounting and an Application on Banks

Burcu NAZLIOĞLU	Kadir GÜRDAL
Dr. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sağlık Yönetimi Bölümü İncitaşı Sokak 06500 Beşevler Ankara	Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Cebeci/Ankara
burcu.nazlioglu@hbv.edu.tr	*kadir.gurdal@ankara.edu.tr*
https://orcid.org/0000-0002-5817-6100	*https://orcid.org/0000-0001-8142-7775*

Extensive Summary

Creative accounting phenomenon can be considered as a kind of challenge to accounting profession practices, because creative accounting reveals its existence by presenting the desired financial statements to the users of the financial statements, not the actual or expected. There are many motivational factors that push managers to execute creative accounting. On the other hand, generally accepted accounting principles and applications that are open to interpretation in accounting standards and the increasing complexity of business activities enable managers to form the results of the financial statements in their own way, in part. Using creative accounting practices and spaces and / or gaps that are open to interpretation in accounting principles and standards, increases the cost of self-financing of businesses and damages the integrity of the financial sector and the trust of financial information users in these markets.

As in the whole world, the most important components of the financial sector in our country are the banks and the banking sector. According to a widely used term, the banking sector is the barometer of the economy. It is noteworthy that in a market where there are 25 banks transferred to the Savings Deposit Insurance Fund (SDIF) in a large and crucial environment in which almost fifty banks operate, there are very few studies on accounting cheats and creative accounting in the banking sector. On the other hand, it was observed that the banks transferred to the SDIF announced high profits in their financial statements every year until the transfer. This leads to the conclusion that banks' financial statements should be examined in depth.

The world of finance is very attractive in terms of creative accounting intentions, because businesses in the financial market operate in an environment where there is a high risk due to their structural features, and this environment offers new opportunities for those with a tendency to cheat and creative accounting. Fraud and creative accounting practices impose significant costs on banks and the entire economy.

In this study, between 2009 and 2016, heterogeneous panel regression model / Pesaran Smith (1995) Average Group Estimator was used to determine whether private accruals were used to differentiate profit in banks and private financial institutions in Borsa Istanbul (BIST) financial sector. The data set of 15 banks consisting of 8-year quarterly data includes 475 observations. The number of studies in the foreign literature on creative accounting practices, which constitute the basis of this study, is quite high, that the issue remains important and up-to-date, there are very few studies dealing with creative accounting practices from a financial sector perspective in

our country where banking scandals are leading from all other sectors. This study is intended to contribute to the literature and to provide a perspective on future studies.

Within the scope of the study, it was aimed to test two basic hypotheses that are frequently used in the literature in determining creative accounting practices in the banking sector. The first is the relation between the special accrual item, which is accepted as an indicator of creative accounting in banks, between lost loan provisions and profit. The second is the loss loan provisions and capital management relationship. Banks that have difficulty in meeting the capital adequacy ratio generally carry out capital management activities in order to minimize the negative effects of this situation.

The statistical significance of the econometric model used is determined by testing the significance of the coefficients of the independent variables in the model. With the Wald Test applied in this study, it was concluded that the model was significant. $P > |z|$ since the value of $P < 0.05$ will be considered statistically significant, in other words, since the value of P decreases, the evidence of statistically significant difference will increase. When the coefficients of the variables are examined, it is understood that the variables SIGN and SIZE have a negative effect on the LLP variable, and NPL, LOAN and EBTP variables have a positive effect.

The relationship between lost loan provisions and profit, which was put forward with the first hypothesis, which is accepted as an indicator of creative accounting in banks, is positive and conforms with the literature. The expected relationship between lost loan provisions (LLP) and capital adequacy ratio (CAR) is negative, but it is not possible to see that there is a negative relationship between lost loan provisions and capital adequacy ratio within the scope of the study.

In this study, which deals with the Turkish Banking sector, the positive relationship between pretax and pre-provision profit and lost loan provisions supports the flattening of profit. It is concluded that banks use the lost loan provisions item to show their profits differently.

In conclusion, it would be appropriate to state that an important application in multivariate econometric data analysis is to apply error correction model depending on the result obtained by performing cointegration test. When the structure of the variables in the model is examined, there is sufficient justification to consider the existence of cointegration both due to the I (1) process and by the definition of the variables.

The absence of creative accounting practice cannot be described as the most ideal situation. The need to internalize ethical awareness does not imply the absence of creative accounting practices. Creative accounting practices are the result of accrual accounting and it should be emphasized that there must be a certain level of existence in order to avoid the elimination of the optional applications in accounting.